

ANA TEMA¹

8.Madde

Çocukların AİHM nezdinde temsil edilmeleri

(Son güncelleme: 07/07/2021)

Giriş

Başvuranın yaşı onun Mahkeme'ye gitmesini engelleyemez. Ne olursa olsun genç başvuranlar kendilerini savunmasız bir durumda bulabilirler. Haklarının temsil edilmesi söz konusu olduğunda ebeveynlerinden biri ya da her ikisiyle ya da onları temsil etmek isteyen bir üçüncü tarafla menfaat çatışmaları da olabilir. Mahkeme bu bağlamda birçok farklı durumu ele almak zorunda kaldı. Bir ebeveyn ulusal hukuk uyarınca çocuk adına hareket etme hakkına sahip olmadığında çocuğu bizim Mahkeme karşısında temsil edebilir mi? Bu anlamda yararlı kriterler belirlendi. Mahkeme, çocukların menfaatlerinin ve haklarının etkili bir şekilde korunmasının önemini vurgulayarak pragmatik bir yaklaşım benimser.

Yararlı kriterler ve emsaller

AİHM nezdinde çocuk adına şikayetçi olan biyolojik ebeveynler, varsayılan ebeveynler, koruyucu ebeveynler ya da akrabalar:

- Ebeveynlik hakları olmayan ebeveynler reşit olmayan çocukları adına Mahkeme'ye başvurabilirler: Bu davalardaki kilit kriter çocukların bazı menfaatlerinin mahkemenin dikkatine sunulmayabilmesi ve Sözleşme'den kaynaklanan haklarının etkili bir şekilde korunamayacak olmasıdır (bkz. ilgili içtihat özeti, özellikle *Scozzari ve Giunta /İtalya* [BD], 2000; *Lambert ve Diğerleri /Fransa* [BD], 2015, § 94 ve *Strand Lobben ve Diğerleri /Norveç* [BD], 2019, §§ 156-159, davalarını kapsar).

Bu, özellikle anlaşmazlık bir ebeveyn ile Devleti karşı karşıya getirdiğinde geçerli olan bir durumdur. Ancak anlaşmazlık her iki biyolojik ebeveyn arasında olduğunda (örneğin görüşme haklarının kullanılması hakkındaysa ve *dolayısıyla da ebeveynler ile Devleti karşı karşıya getirmiyorsa*) çocuğun menfaatlerini güvence altına alma görevi velayeti elinde bulunduran ebeveynindir. Bu durumlarda biyolojik ebeveyn olma konumu bir çocuk adına başvuru yapmak için yeterli bir temel olarak değerlendirilemez (*Sahin /Almanya* (k.k.), 2000; *Siebert /ALmanya* (k.k.), 2005; *Eberhard ve M. /Slovenya*, 2009; *Moog /Almanya*, 2016, §§ 39-42; *K.B. ve Diğerleri /Hrvatistan*, 2017, §§ 109-110; *A.M. ve Diğerleri /Rusya*, 2021, § 43).

Bununla birlikte ebeveyn yetkisi olan bir baba ya da anne, çocuk kendisiyle birlikte yaşamasa da başvuruda bulunabilir (*Petrov ve X /Rusya*, 2018, § 83; *R.B. ve M. /İtalya*, 2021, § 42).

- Çocuğun Mahkeme karşısında temsil edilmesi konusunda kısıtlayıcı ve tamamen teknik bir yaklaşımdan kaçınmak gerekir; özellikle de söz konusu çocuk ile onun "temsilcileri" arasındaki bağlantıları, başvurunun konusunu ve amacını ve çocuk ile geçici velayet sahibi ebeveyn arasındakiler (*C /Hrvatistan*, 2020, §§ 54-56) de dahil olmak üzere bir menfaat

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkemeyi bağlamaz.

çatışması ihtimalini (*Paradiso ve Campanelli /İtalya* [BD], 2017, § 86 (Daire kararına atıf yaparak)) göz önünde bulundurmak gerekir.

- Reşit olmayan birinin bir ebeveyn tarafından temsil edilmesi ve menfaat çatışması potansiyeli (özellikle bkz., *A ve B /Hırvatistan*, 2019, § 3 ve §§ 88-91).

AİHM nezdinde çocuk adına şikâyette bulunan tüzel kişi:

- Bir Sivil Toplum Kuruluşu'nun (STK) kendileri de zihinsel engelli ebeveynleri tarafından doğumda terk edilen ve bir yıl dokuz aydan fazla bir süredir uygun olmayan bir kuruma yerleştirilmiş olan zihinsel engelli bir çocuk adına 3. Madde uyarınca bir başvuru yapma hakkı (*L.R. /Kuzey Makedonya*, 2020, §§ 46-53).
- *Bulgaristan Helsinki Committee /Bulgaristan* (k.k.), 2016: Bir STK'nın vefat etmiş çocuklar adına 8. Madde kapsamında başvuru yapma yetkisi yoktur. Bkz. § 52, *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu /Romanya* [BD], 2014, §§ 104-114 kararında belirlenen kriterlerin bu bağlamda uygulanması ve buradaki diğer referanslar.
- *Association Innocence en Danger ve Association Enfance et Partage /Fransa*, 2020: Ebeveynlerinin elinde kötü muamele sonucunda vefat etmiş bir çocuk adına iki çocuk koruma derneğinin 3. Madde kapsamında başvuru yapma hakkı (bkz., §§ 122-132, *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu / Romanya* [BD], 2014, §§ 104-114'te belirlenen kriterlerin uygulanması).

Önemli örnekler

- *Scozzari ve Giunta /İtalya* [BD], 2000, §§ 138-141: Ebeveynlik haklarının askıya alınması, annenin bakım altındaki çocuklara erişiminin kısıtlanması; Çocukların anne tarafından temsil edilmesi (ayrıca bkz. *Diamante ve Pelliccioni /San Marino*, 2011, §§ 146-147);
- *Neulinger ve Shuruk /İsviçre* [BD], 2010, §§ 1 ve 15: Çocuğun annesiyle birlikte babanın ikamet ettiği, haksız yere çıkarıldığı ülkeye geri dönmesi; Çocuğun kendisini kaçıran anne tarafından temsil edilmesi. Ayrıca bkz. *Eskinazi ve Chelouche /Türkiye* (k.k.), 2005: Başvuranın Lahey Sözleşmesi uyarınca çocuğunu İsrail'e geri götürme zorunluluğu; Çocuğun kendisini kaçıran anne tarafından temsil edilmesi;
- *Paradiso ve Campanelli /İtalya* [BD], 2017, § 86: Daha sonra çocukla hiçbir biyolojik bağlarının olmadığı anlaşılabilir bir çiftin yaptığı bir taşıyıcı annelik anlaşması sonucunda yurt dışında doğan bir çocuğun aileden alınması; çiftin çocuk adına yaptığı şikâyetler kabul edilemez bulundu;
- *Strand Lobben ve Diğerleri /Norveç* [BD], 2019, §§ 156-159: Ebeveynler ebeveynlik sorumluluklarından mahrum bırakılmış olmalarına ve oğlan koruyucu ailesi tarafından evlat edinilmiş olmasına rağmen annenin AİHM nezdinde oğlu adına başvuruda bulunma hakkı;
- *S.P., D.P. ve A.T. /Birleşik Krallık* (Komisyon Kararı), 1996: bir avukatın, mahkemenin atadığı vasi tarafından bilgilendirildiği yerel yargılamada temsil ettiği çocuklar adına yaptığı başvuru: kabul edilebilir (anne konuyla hiç ilgilenmedi, başvuruda yerel yetkililer eleştirildiler ve avukat ile çocuklar arasında hiçbir menfaat çatışması yok- *Lambert ve Diğerleri /Fransa* [BD], 2015, § 93 kararında atıf yapılan dava);
- *Sahin /Almanya* (k.k.), 2000: Ebeveynler arasında babanın çocuğa erişimi konusunda anlaşmazlık çıkması; ebeveynler arasında velayet dışında kalan ebeveynlik hakları anlaşmazlıklarında velayeti olmayan ebeveynin dava hakkının olmaması;
- *P., C. Ve D. /Birleşik Krallık* (k.k.), 2001: Başvuranlardan alınmış bir bebeğe ilişkin evlatlık işlemleri ve bakım işlemleri; Biyolojik ebeveynlerin bebeklerinin menfaatlerini korumak amacıyla bebek adına Mahkeme'ye başvurma hakkının olması;

- *Iglesias Gil ve A.U.I. /İspanya*, 2003, §§ 3 ve 37: Uluslararası çocuk kaçırma; Çocuğun, velayetini taşıyan anne tarafından AİHM’de temsil edilmesi;
- *Siebert /Almanya* (k.k.), 2005: Biyolojik bir ebeveyn ile Devlet tarafından atanan bir vasi arasında reşit olmayan bir çocuğun menfaatleri hakkında anlaşmazlık çıkması. Biyolojik baba tarafından çocuğun vasiliği ve çocuğa erişim için açılan yerel davalar; ebeveynlik haklarını hiçbir zaman edinmemiş babanın dava hakkının olması;
- *Eberhard ve M. /Slovenya*, 2009, §§ 88-90: Bir babanın reşit olmayan çocuğuna erişme hakkını layıkıyla kullanamaması; velayet hakları olmayan ebeveynin dava açma hakkının olmaması;
- *Moretti ve Benedetti /İtalya*, 2010, §§ 32-35: Koruyucu aile tarafından reşit olmayan bir çocuk adına yapılan başvurunun kabul edilmemesi;
- *Z./Slovenya*, 2010, § 116: Baba ile çocuk arasında temas eksikliği; çocuğun kendisiyle sınırlı teması olan ancak hâlâ velayeti taşıyan ebeveyn tarafından temsil edilmesi;
- *A.K. ve L. /Hrvatistan*, 2013, §§ 48-49: Zihinsel engelli anneyi ebeveynlik haklarından mahrum eden yargılama; Çocuğun biyolojik annesi tarafından temsil edilmesi;
- *Kruškić ve Diğerleri /Hrvatistan* (k.k.), 2014, §§ 101-103: Velayetleri olmayan ve torunlarıyla bir menfaat çatışması yaşayan büyükanne ve büyükbabanın dava hakkının olmaması;
- *Hromadka ve Hromadkova /Rusya*, 2014, § 118: Uluslararası bir kaçırma davasında baba ile kızının birbirleriyle aile hayatı sürdürmelerini ve geliştirmelerini sağlamak için gerekli hiçbir önlemin alınmaması. Mahkeme, çocuklar iddialarını ileri sürme ve menfaatlerini anlatma konusunda genellikle diğer kişilere dayanmak zorunda oldukları için onların konumunun dikkatli bir değerlendirmeyi hak ettiğine işaret etti. Dolayısıyla bu alanda kısıtlayıcı veya teknik bir yaklaşımdan kaçınmak gereklidir ve bu tür davalarda en önemli düşünce bir çocuğun haklarına saygı gösterilmesine ilişkin her türlü ciddi sorunun incelenmesi olmalıdır;
- *N.Ts. ve Diğerleri /Gürcistan*, 2016, §§ 52-59: Çocukların istememelerine rağmen babaya iade edilmelerine ilişkin mahkeme kararı; çocukların teyzeleri tarafından temsil edilmeleri;
- *Bulgarian Helsinki Committee /Bulgaristan* (k.k.), 2016, § 55: Ulusal hukuk uyarınca annelerin çocukların yasal temsilcisi olarak kalmalarına rağmen annelerle çocuklar arasında hiçbir gerçek bağ yoktu, bunun sonucunda çocukların üstün menfaatlerini koruyacak hiç kimse yoktu. Bu durumda söz konusu ebeveynler “Mahkeme’ye başvuru yapma yetkisine sahip” kişiler olarak görülemezdi. *M.D. ve Diğerleri /Malta*, 2012, § 27: çocuklara yapılan kötü muamele nedeniyle verilen ceza mahkumiyetinin ardından ebeveynlik haklarının otomatik ve kalıcı olarak iptal edilmesi; Reşit olmayan çocukların ebeveynlik haklarından mahrum bırakılan biyolojik anneler tarafından temsil edilmesi;
- *K.B. ve Diğerleri /Hrvatistan*, 2017, §§ 109-110: Velayeti olmayan ebeveynin çocuklarıyla düzenli olarak temas kuramaması; velayet hakkı olmayan ebeveynin dava açma hakkının olmaması;
- *Charles Gard ve Diğerleri /Birleşik Krallık* (k.k.), 2017, §§ 63-70: Ebeveynlerinin istememesine rağmen bebeğin yaşam ünitesini çekme kararı (kabul edilemez); reşit olmayan bir çocuğa *Lambert*, 2015, kriterlerinin uygulanması;
- *Petrov ve X /Rusya*, 2018, § 83: Çocuk bakımına ilişkin yargılamada babanın durumunun yeterince incelenmemesi. Anlaşmazlık biyolojik ebeveynleri karşı karşıya getirdi ve çocuk annesi ile ‘ikamet’ ediyordu. Başvuran baba yine de Mahkeme nezdinde çocuğu temsil edebildi çünkü Rus ulusal hukukuna göre çocuğun anne ile ikamet etmesine ilişkin karara rağmen baba ebeveynlik haklarını korumuştur (Bu durum yukarıda “*yararlı kriterler ve emsaller*” bölümünde ortaya konan genel duruma bir istisna teşkil eder);
- *V.D. ve Diğerleri /Rusya*, 2019, §§ 72-76 ve §§ 81-84: Bir vasinin biyolojik olmayan küçük çocuklar adına Mahkeme’de nezdinde temsil hakkının olması;

- *A. ve B. /Hırvatistan*, 2019, §§ 3, 89-90: Mahkeme ebeveynler arasındaki anlaşmazlık nedeniyle Hırvatistan Barolar Birliği'nden başvuran çocuk için bir temsilci atmasını ve onun adına yorum yapmasını talep etti. Anne AİHM nezdinde mağdur statüsünde değildir;
- *Blyudik /Rusya*, 2019, § 43: Babanın kendi adına başvuru yapma ve burada kızıyla ilgili şikayetlerini dile getirme hakkının olması, başvuranın kızının reşit olmayanlara yönelik kapalı bir eğitim kurumuna yerleştirilmesinin yasalara aykırı olması;
- *Association Innocence en Danger ve Association Enfance et Partage /Fransa*, 2020, §§ 119-132: Ulusal hukukun usule ilişkin sağladığı bir statü sayesinde yerel yargılamaya fiilen katılan çocuk koruma derneklerinin vefat etmiş bir çocuk adına AİHM'e şikayette buluma hakkının olması;
- *Y.S. ve O.S./Rusya*, 2021, § 57: Kız çocuğunun kendisini çatışmalı bir bölgede yaşayan babasından alan ebeveynlik yetkisine sahip bir anne tarafından temsil edilmesi (Lahey Sözleşmesi uyarınca çocuğun iade edilmesine dair bir sorun)

Genel ilkelerin özeti

- *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu /Romanya* [BD], 2014, §§ 104-114;
- *Lambert ve Diğerleri /Fransa* [BD], 2015, § 94;
- *N.Ts. ve Diğerleri /Gürcistan*, 2016, §§ 52-59;
- *Charles Gard ve Diğerleri /Birleşik Krallık* (k.k.) 2017, §§ 59-62;
- *L.R. /Kuzey Makedonya*, 2020, §§ 46-47;
- *Association Innocence en Danger ve Association Enfance et Partage /Fransa*, 2020, §§ 119-122;
- *C /Hırvatistan*, 2020, § 55;
- *A.M. ve Diğerleri /Rusya*, 2021, § 43.

Diğer referanslar

Basın Bildirileri:

- Çocuk hakları [İNG / FRA](#)
- Uluslararası çocuk kaçırma [İNG / FRA](#)
- Ebeveyn hakları [İNG / FRA](#)
- Reşit olmayanların korunması [İNG / FRA](#)

Diğerleri:

- AİHM ve çocuk hakları
- Theseus: çocuk hakları içtihadı veri tabanı [İNG / FRA](#)
- *L'accès des enfants à la Cour européenne des droits de l'homme* (Çocukların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne erişimi) (sadece Fransızca)

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

- *S.P., D.P. ve A.T. v. the United Kingdom*, no. 23715/94 (Komisyon kararı), 20 Mayıs 1996 (kabul edilebilir);
- *Scozzari ve Giunta /İtalya*, 39221/98 ve 41963/98, AİHM 2000-VIII (ilk başvuran açısından 8. Madde ihlal edilmiştir, ikinci başvuran açısından 8. Madde ihlal edilmemiştir, ilk başvuran açısından 3. madde ve 1 No.lu Protokol'ün 2. Maddesi ihlal edilmemiştir);
- *Sahin /Almanya* (k.k.), no. 30943/96, 12 Aralık 2000 (kabul edilebilir/kabul edilemez);
- *P., C. ve S. /Birleşik Krallık*, (k.k.), no. 56547/00, 11 Aralık 2001 (kabul edilebilir);
- *Iglesias Gil ve A.U.I. /İspanya*, no. 56673/00, AİHM 2003-V (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *Siebert /Almanya* (k.k.), no. 59008/00, 9 Haziran 2005 (kabul edilebilir);
- *Eskinazi ve Chelouche /Türkiye* (k.k.), no. 14600/05, AİHM 2005-XIII (özetler) (kabul edilemez);
- *Eberhard ve M./Slovenya*, no. 8673/05 ve 9733/05, §§ 88-90, 1 Aralık 2009 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *Moretti ve Benedetti /İtalya*, no. 16318/07, 27 Nisan 2010 (8. madde ihlal edilmiştir);
- *Neulinger ve Shuruk /İsviçre* [BD], no. 41615/07, AİHM 2010 (8. madde ihlal edilmiştir);
- *Z. /Slovenya*, no. 43155/05, § 116, 30 Kasım 2010 (8.madde ihlal edilmemiştir);
- *Diamante ve Pelliccioni /San Marino*, no. 32250/08, §§ 146-147, 27 Eylül 2011 (8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *M.D. ve Diğerleri A/Malta*, no. 64791/10, § 27, 17 Temmuz 2012 (6 § 1 ve 8. Maddeler ihlal edilmiştir);
- *A.K. ve L. /Hrvatistan*, no. 37956/11, 8 Ocak 2013 (8. Madde ihlal edilmiştir, 6 ve 14. Maddeler uyarınca ayrı bir sorun yoktur);
- *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu/Romanya* [BD], no. 47848/08, §§ 104-114, AİHM 2014 (2. Madde ihlal edilmiştir (hem esas hem de usul yönünden) ve 2. Madde ile bağlantılı olarak 13. Madde ihlal edilmiştir, 3, 5 ve 14. Maddeler uyarınca ayrı bir sorun yoktur);
- *Kruškić ve Diğerleri /Hrvatistan* (k.k.), no. 10140/13, 25 Kasım 2014 (kabul edilemez);
- *Hromadka ve Hromadkova /Rusya*, no. 22909/10, 11 Aralık 2014 (8. Madde ihlal edilmiştir, 13. Madde uyarınca ayrı bir sorun yoktur);
- *Lambert ve Diğerleri /Fransa* [BD], no. 46043/14, § 94, AİHM 2015 ('Conseil d'État' (Danıştay) kararının uygulanmasında 2. Madde ihlali yoktur, 8. Madde uyarınca ayrı bir sorun yoktur);
- *N.Ts. ve Diğerleri Gürcistan*, no. 71776/12, §§ 52-59, 2 Şubat 2016 (N.B, S.B, ve L.B açısından 8. Madde ihlal edilmiştir);
- *Bulgarian Helsinki Committee /Bulgaristan* (k.k.) no. 35653/12 ve 66172/12, 28 Haziran 2016 (kabul edilemez);
- *Moog /Almanya*, no 23280/08 ve 2334/10, 6 Ekim 2016 (başvuranın çocuğu adına hareket etme hakkı yoktur);
- *Paradiso ve Campanelli /İtalya* [BD], no. 25358/12, § 86, AİHM 2017 (özetler) (8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *K.B. ve Diğerleri /Hrvatistan*, no. 36216/13, §§ 109-110, 14 Mart 2017 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *Charles Gard ve Diğerleri /Birleşik Krallık* (k.k.), no. 39793/17, 27 Haziran 2017 (kabul edilemez);
- *Petrov ve X /Rusya*, no. 23608/16, 23 Ekim 2018 (8. Madde ihlal edilmiştir);

- *V.D. ve Diğerleri /Rusya*, no. 72931/10, 9 Nisan 2019 (Devletin başvuran ile R. arasında aile bağlarının sürdürülmesi için bir olanak tanımaması nedeniyle 8. Madde ihlal edilmiştir);
- *A. ve B. /Hırvatistan*, no. 7144/15, 20 Haziran 2019 (8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Blyudik /Rusya*, no. 46401/08, 25 Haziran 2019 (5 ve 8. Maddeler ihlal edilmiştir);
- *Strand Lobben ve Diğerleri /Norveç* [BD], no. 37283/13, 10 Eylül 2019 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *L.R. /Kuzey Makedonya*, no. 38067/15, 23 Ocak 2020 (3. Madde ihlal edilmiştir);
- *Association Innocence en Danger ve Association Enfance et Partage /Fransa*, no. 15343/15 ve 16806/15, 4 Haziran 2020 (3. Madde ihlal edilmiştir, 13. Madde ihlal edilmemiştir);
- *C /Hırvatistan*, no. 80117/17, 8 Ekim 2020 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *R.B. ve M. /İtalya*, no. 41382/19, 22 Nisan 2021 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *Y.S. ve O.S. /Rusya*, no. 17665/17, 15 Haziran 2021 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *A.M. ve Diğerleri /Rusya*, no. 47220/19, 6 Temmuz 2021 (8. Madde tek başına ve 8. Madde ile birlikte ele alındığında 14. Madde ihlal edilmiştir).